

A KÖZÉPVÁLLALATI SZEKTOR SZERKEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

Könczöl Erzsébet

87. sz. Műhelytanulmány
HU ISSN 1786-3031

2007. október

Budapesti Corvinus Egyetem
Vállalatgazdaságtan Intézet
Veres Pálné u. 36.
H-1053 Budapest
Hungary

Könczöl Erzsébet:

A KÖZÉPVÁLLALATI SZEKTOR SZERKEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

VERSENYBEN A VILÁGGAL 2004 -2006
GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÜNK VÁLLALATI NÉZŐPONTBÓL
CÍMŰ KUTATÁS ADATBÁZISÁNAK ÉS TANULMÁNYAINAK
FLEHASZNÁLÁSÁVAL KÉSZÜLT

Tartalomjegyzék

Táblázatok jegyzéke.....	3
Összefoglaló.....	4
Bevezetés.....	5
1. Az elemzés háttere és módszertana.....	5
2. A középvállalatok jellemzői a kutatási mintában.....	6
2.1 A középvállalati minta jellemzői az új vállalati	
besorolási rendszer szerint.....	6
2.2 A középvállalati kör működésének, tevékenységének	
jellemzői.....	12
2.3 A középvállalati csoportra jellemző eloszlások.....	16
3. Következtetések.....	18
Mellékletek.....	20

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A magyar kis-és közép vállalati szektor besorolási tényezőinek változása, s ezek hatása az egyes kategóriák vállalatszámára
2. táblázat: A minta vállalatméret szerinti jellemzése
3. táblázat: A létszám és eszközérték szerinti méretcsoportok kapcsolata – Keresztábra az EU besorolás szerinti csoportokban
4. táblázat: A létszám és árbevétel szerinti méretcsoportok kapcsolata – Keresztábra az EU besorolás szerinti csoportokban
5. táblázat: Az eszközérték és az árbevétel szerinti méretcsoportok kapcsolata – Keresztábra az EU besorolás szerinti csoportokban
6. táblázat: A vizsgált vállalatok méret szerinti besorolása mindhárom csoportképző tényező együttes alkalmazásával
7. táblázat: A közép vállalatok és a teljes mintában szereplő vállalatok jellemzése a többségi tulajdonos típusa alapján
8. táblázat: A vállalatok megoszlása az ágazati hovatartozás szerint
9. táblázat: A fő tevékenység ágazati besorolása és a létszám szerinti vállalati csoportok
10. táblázat: A vállalatok jellemzése a többségi tulajdonos típusa alapján
11. táblázat: A fő tevékenység ágazati besorolása és a domináns tulajdonlási forma besorolása
12. táblázat: Fő tevékenység a feldolgozóiparon belül és a domináns tulajdonlási forma kapcsolata
13. táblázat: A vállalati kör jellemzése az exportorientáció alapján
14. táblázat: A vállalatok jellemzése a változásokhoz való viszony alapján

Összefoglaló

A „Versenyben a világgal” című kutatási program felmérési eredményeit felhasználva olyan számításokat és elemzést végeztünk, amely a mintában szereplő vállalatok közül a középvállalati körre fókuszál. Megvizsgáljuk, hogy a mintában szereplő 301 vállalat egészével összehasonlítva milyen tényezők jellemzik a középvállalatok csoportját. Ezen kívül felmérjük annak hatását is, hogy amennyiben a 2004-es felmérésben szereplő vállalatokat már a 2005-től érvényes Európai Unió vállalati méretkategóriák szerint csoportosítjuk, milyen változásokat indukál ez a vizsgálati eredményekben.

Kulcsszavak: középvállalatok, vállalatszerkezet, versenyképesség

Structural Characteristics of Medium-size Companies in Hungary

This study is based on the database and studies of the Competitiveness Research Program organized by the Competitiveness Research Centre at the Corvinus University of Budapest. The main focuses of the study are the structural and operational characteristics of medium-size companies. Structural characteristics of medium-size companies are compared to the total 301 companies of the research sample. The conditions of European Union' categorization of companies (to micro, small and medium-size) was introduced in Hungary in 2005. The study tests the impact of changes in company rating on medium-size companies.

Keywords: medium sized companies, structure of corporations, competitiveness

Bevezetés

A „Versenyben a világgal” című kutatási program olyan kérdőíves felmérésekre épült, amelyeket három alkalommal – 1996-ban, 1999-ben és 2004-ben – végeztek el. A kutatási koncepció olyan széleskörűen kívánta vizsgálni a vállalatok versenyképességét befolyásoló tényezőket, hogy az így összeállított kérdőívek kiváló kutatási lehetőségeket biztosítanak más alapkérdésű kutatások számára is.

Jelen tanulmány is ezeknek a sorába tartozik, mivel a kutatási kérdés, amihez a „Versenyben a világgal” program felmérési eredményeit felhasználhattam, alapvetően stratégiai irányultságú. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy vannak-e, s megragadhatóak-e a magyar középvállalatok stratégiáját jellemző sajátosságok. A középvállalatok stratégiájának témakörén belül is főként a stratégiai célok, a stratégiai célok változásai, a versenystratégiai és a vállalati értéknövelő célok viszonya, artikuláltsága érdekel.

A „Versenyben a világgal” kutatási program más alapkérdéseket fogalmazott meg, mégis tartalmaznak a kérdőívek olyan adatokat, kérdéseket, amelyek közvetlenül vagy közvetve felhasználhatóak a középvállalatok működésének és stratégiájának jellemzésére.

Jelen tanulmányban képet alkotunk a mintában szereplő középvállalatok köréről, alapvetően a 2004-es felmérés adataira támaszkodva. Megvizsgáljuk azt is, hogy amennyiben már a felmérés időszakában a 2005. januárjától bevezetett, az Európai Unió sztenderdjeihez alkalmazkodó vállalati besorolási rendszer lett volna érvényben, ez hogyan hatott volna a felmérésben szereplő középvállalati kör alapjellemzőire.

1. Az elemzés háttere és módszertana

Az elemzéshez felhasználjuk a Versenyben a világgal kutatási program műhelytanulmányainak megközelítéseit és kutatási alapelveit, az egyes tanulmányokra külön csak azok megállapításainak tényszerű felhasználásakor utalunk.¹

A műhelytanulmányoknál követelmény a kutatás elméleti keretének bemutatása is. Erre itt bővebben azért nem térek ki, mert azt a 2006-ban készített PhD disszertáció-tervezetemben foglaltam össze, jelen tanulmány pedig az e Tervezetben megfogalmazott megközelítések és hipotézisek alátámasztását is célozza.²

A 2. fejezet vizsgálataihoz módszertani alapként döntően Wimmer Ágnes és Csesznák Ágnes tanulmánya szolgált³. Tanulmányuk 2. fejeztében tíz szempont szerint jellemzik a mintában szereplő vállalatokat, jelen tanulmányban pedig e szempontok felhasználásával igyekszünk

¹ A tanulmányok a Versenyképesség Kutatások Műhelytanulmány-sorozat címen érhetőek el a Budapesti Corvinus Egyetem honlapján.

² Könczöl Erzsébet: A vállalati értéknövelés helye a magyar középvállalatok stratégiai célrendszerében (PhD értekezés-tervezet, Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Doktori Iskola, 2006)

³ Wimmer Ágnes – Csesznák Ágnes: Vállalati jellemzők és összefüggéseik az EU csatlakozás idején – A „Versenyben a világgal” kutatási programban résztvevő vállalatok jellemzése (3. számú Műhelytanulmány 2007)

kimutatni a középvállalatok jellemzőit a mintában és rámutatni a teljes minta és annak középvállalati részhalmaza közti jelentősebb eltérésekre.

2. A középvállalatok jellemzői a kutatási mintában

2.1 A középvállalati minta jellemzői az új vállalati besorolási rendszer szerint

A kérdőíves felmérések harmadik sorozata 2004-ben zajlott, az elemzésekre, feldolgozásra már 2005-ben került sor. A kutatási tanulmányok természetesen az adatfelvétel időpontjában hatályos vállalati besorolási rendszer szerint kategorizálták a vállalatokat, de 2005 januárjától Magyarországon is hatályba lépett az Európai Unió sztenderdjeihez alkalmazkodó vállalati besorolási rendszer.⁴

A következő táblázat azt mutatja be, hogy a vállalati besorolási rendszer változásának hatására hogyan változott meg Magyarországon az egyes kategóriákban a vállalatok száma.

1. táblázat: A magyar kis-és középvállalati szektor besorolási tényezőinek változása, s ezek hatása az egyes kategóriák vállalatszámára

A KKV szektor besorolásának tényezői	Mikrovállalkozás (0-9 fő)	Kisvállalat (10-49 fő között)	Középvállalat (50-249 fő között)	Nagyvállalat (250 fő felett)
Nettó árbevétel				
2004. májusig	700 millió HUF alatt	0,7 - 4 milliárd HUF között	4 milliárd HUF felett	
2004. május-december		7 millió Euro alatt (~1750 millió HUFalatt)	7-40 millió Euro között (~1750 millió - 10 milliárd HUF)	
2005. januártól	2 millió Euro alatt (~500 millió HUF alatt)	2-10millió Euro között (~0,5 -2,5 milliárd HUF között)	10-50 millió Euro között (~2,5 - 12,5 milliárd HUF között)	50 millió Euró felett (~12,5 milliárd HUF felett)
Mérlegfőösszeg				
2004. májusig	500 millió HUFalatt	0,5 – 2,7 milliárd HUF	2,7 milliárd HUF felett	
2004. május-december	2 millió Euro alatt (~500 millió HUF alatt)	5 millió Euro alatt (~1250 millió HUFalatt)	5- 27 millió Euro között (~1,25 -6,75 milliárd HUF)	
2005. januártól	2 millió Euro alatt (~500 millió HUF alatt)	2-10 millió Euro között (~0,5 – 2,5 milliárd HUF között)	10-43 millió Euro között (~2,5 -10,75 milliárd HUF)	43 millió Euro felett (~10,75 milliárd HUF felett)

⁴ A 2005. január 1-től érvényes 2004. évi XXXIV. törvény rendelkezései szerint , amely az EU 2003/361/EK számú ajánlása alapján készült.

Vállalatok száma a három szempont együttes figyelembe vételével	szám		%		szám		%		szám		%	
	össz	kkv	össz	kkv	össz	kkv	össz	kkv	össz	kkv	össz	Kkv v
2004 május 31. ⁵	169000	85,9	22500	11,4	80,8	4500	2,3	16,2	850	0,4	3,0	
2005. december 31.	200000	88,6	22000	9,7	85,8	3200	1,4	12,5	450	0,2	1,8	
Változás a besorolások módosulásának hatására ⁶			Körülbelül 1700 közép vállalatból lett kicsi és mintegy 2500-ból lett mikro		Körülbelül 400 nagyvállalatból lett közép vállalat, de a kisvállalatok közé került körülbelül 1700		A 850 nagyból körülbelül 400 közép vállalat lett, mert árbevétele nem érte el a 43 millió Eurót					
Átszámítási árfolyam 250 HUF/EURO												

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A következőkben megvizsgáljuk, hogy amennyiben már a felmérés időszakában a 2005. januárjától bevezetett, az Európai Unió sztenderdjeihez alkalmazkodó vállalati besorolási rendszer lett volna érvényben, ez hogyan hatott volna a felmérésben szereplő vállalatok kategóriák szerinti szerkezetére.

A 2. táblázatban az „Eredeti besorolás” adatai a Wimmer-Csesznák tanulmány 3. táblázatából származnak, az EU besorolás adatok a mi számításaink eredményei. A létszám szerinti kategóriák nem változtak az új besorolási rendszerben, ezért az eltéréseket csak az árbevétel és az eszközérték alapján mutatjuk be.

Az összehasonlításból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy – akárcsak a teljes hazai vállalati körben – a felmérési minta szerkezetében is lényeges módosulást okoz az új EU kategóriák bevezetése. Az eszközérték és az árbevétel alapján képzett kategóriákban egyaránt jelentősen megemelkedik a kisvállalati kör aránya, s csökken a nagyvállalatoké. Ugyanakkor igen érdekes összefüggést mutat a közép vállalati kör adatainak alakulása: a közép vállalatok száma ugyan az EU besorolás szerint úgy az eszközérték, mint az árbevétel alapján csökken a mintában az eredeti besoroláshoz képest, de részarányuk az eszközérték szerint alig változik, az árbevétel alapján számítva viszont igen számottevően csökken. Ez arra utal, hogy a mintában a vállalatok megoszlásában nagyobb átrendeződést eredményezett az árbevételi szempont, mint az eszközérték szerinti besorolás. Másképpen fogalmazva: az eredeti besorolásban a felmérésben szereplő közép vállalatok árbevétel szerint inkább a kategóriájuk „nagyobbjaihoz” tartoztak (árbevétel szerint 116, de eszközérték szerint csak 95 tartozott a közép vállalat körbe), de az új besorolás szerint árbevétel alapján sokkal többen „csúsztak le” közülük kisvállalatok közé, mint eszközérték alapon.

⁵ A vállalatok számának megállapításánál csak a létszám, árbevétel és mérlegfőösszeg adatokat vettük tekintetbe, az úgynevezett „függetlenségi” kritériumot nem. (Függetlenségi kritérium: egy vállalkozás akkor minősül KKV-nak, ha abban az állam, az önkormányzat, vagy a nagyvállalkozások tulajdoni részesedése külön-külön és együttesen sem haladja meg a 25%-ot) Forrás: GKM (2005)

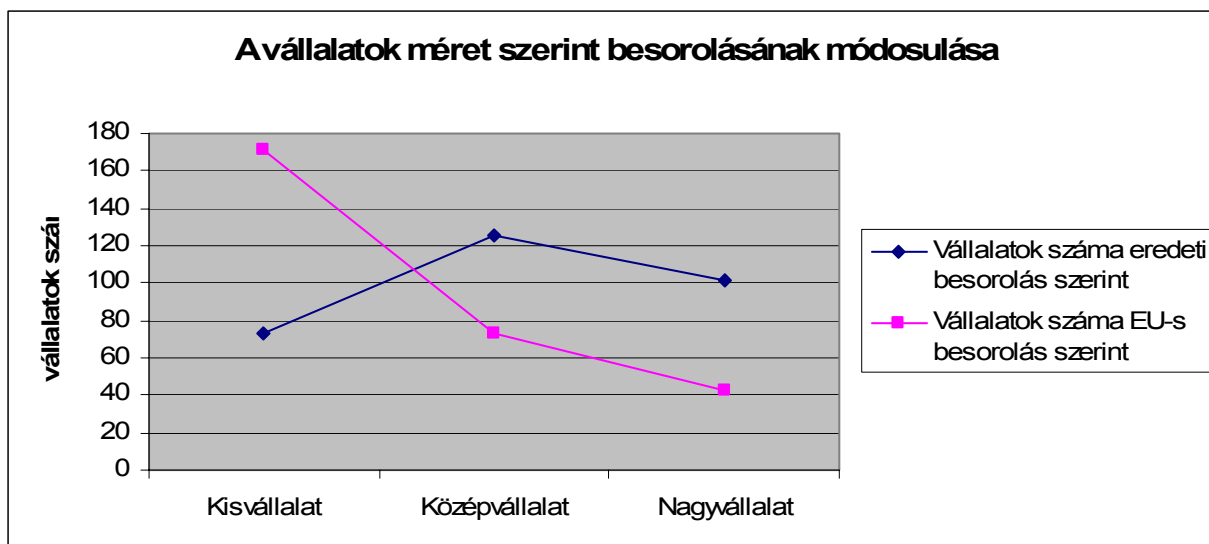
⁶ A besorolások változása azért körülbelüli, több forrás felhasználásából becsült saját adat, mivel a vállalatok kategóriánkénti számát egyéb tényezők is változtathatták (például felszámolás, egyesülés, stb.) a két időpont között a kategória-határok módosításán kívül.

2. táblázat: A minta vállalatméret szerinti jellemzése

Létszám	Vállalatok száma		Teljes mintában %		Besorolt %	
Kisvállalat	15		4,98		5,05	
Középvállalat	170		56,48		57,24	
Nagyvállalat	112		37,21		37,71	
Összesen	297		98,67		100	
Hiányzó	4		1,33			
Teljes Minta	301		100			
Eszközérték	Vállalatok száma		Teljes mintában %		Besorolt %	
	Eredeti	EU-s	Eredeti	EU-s	Eredeti	EU-s
Kisvállalat	86	93	28,57	30,89	31,16	48,94
Középvállalat	95	64	31,56	21,26	34,42	33,68
Nagyvállalat	95	33	31,56	10,96	34,42	17,36
Összesen	276	190	91,69	63,12	100	100
Hiányzó (missing)	25	25	8,31	8,3		
Értékhatárokba nem fért bele		86		28,57		
Teljes minta	301	301	100	100		
Árbevétel	Vállalatok száma		Teljes mintában %		Besorolt %	
	Eredeti	EU-s	Eredeti	EU-s	Eredeti	EU-s
Kisvállalat	83	110	27,57	36,54	29,23	48,88
Középvállalat	116	72	38,54	23,92	40,85	18,66
Nagyvállalat	85	43	28,24	14,28	29,93	14,28
Összesen	284	225	94,35	74,75	100	100
Hiányzó (missing)	17	17	5,65	5,64		
Értékhatárokba nem fért bele		59		19,6		
Teljes minta	301	301	100	100		

A vállalatok méret szerinti kategóriákba sorolásának statisztikai, működési és elemzési jelentősége mellett még van egy lényeges szerepe: fontos szempont a vállalati támogatások és pályázati lehetőségek elbírálásánál is. Az Európai Unió és a hazai támogatási rendszer egyaránt kiemelt célcsoportjának tekinti a kis-és középvállalatokat, ám a támogatások feltételeként gyakran használnak két további feltételt: az adott vállalatnak a támogatás elnyeréséhez mindhárom kategóriaképző tényező szerint az adott csoportba kell tartoznia, valamint hazai magánszemélyek, vagy magánszemélyek tulajdonában lévő társaságok többségi tulajdonában kell lenniük.

A mintában szereplő vállalatok méret szerinti besorolásának változását az alábbi ábrával is illusztráljuk:

A következő három táblázatban megvizsgáljuk a három vállalati kategória-képző tényező kölcsönhatását is kereszttáblák segítségével, majd összeállítjuk azt a vállalati szerkezeti táblát, ami a felmérési minta EU besorolás szerinti megoszlását mutatja úgy, hogy a vállalatokat mindhárom tényező együttes figyelembe vételével soroljuk be.⁷

3. táblázat: A létszám és eszközérték szerinti méretcsoportok kapcsolata – Kereszttábla az EU besorolás szerinti csoportokban

		Eszközérték szerinti méretcsoport			Összesen
		Kisvállalat	Középvállalat	Nagyvállalat	
Létszám szerinti méretcsoport	Kisvállalat	2	0	0	2
	Középvállalat	67	20	1	88
	Nagyvállalat	24	44	32	100
Összesen		93	64	33	190

4. táblázat: A létszám és árbevétel szerinti méretcsoportok kapcsolata – Kereszttábla az EU besorolás szerinti csoportokban

		Árbevétel szerinti méretcsoport			Összesen
		Kisvállalat	Középvállalat	Nagyvállalat	
Létszám szerinti méretcsoport	Kisvállalat	6	0	0	6
	Középvállalat	81	27	5	113
	Nagyvállalat	23	45	38	106
Összesen		110	72	43	225

⁷ A tanulmány alapjául szolgáló számítások elvégzésében Osztoics Attila közreműködött.

5. táblázat: Az eszközérték és az árbevétel szerinti méretcsoportok kapcsolata – Keresztábra az EU besorolás szerinti csoportokban

Eszközérték szerinti méretcsoport	Árbevétel szerinti méretcsoport			Összesen
	Kisvállalat	Középvállalat	Nagyvállalat	
Kisvállalat	66	19	2	87
Középvállalat	7	45	12	64
Nagyvállalat	0	5	28	33
Összesen	73	69	42	184

A számítások alapján a felmérési mintában két-két tényező figyelembe vételével értelemszerűen csökken a középvállalatok körébe sorolt vállalatok száma. Ám amíg az árbevétel és az eszközérték együttes figyelembe vétele összességében egy várható szinten csökkenti a kategóriákba sorolt vállalatok számát (az eredeti csoportszámok 70 illetve 65 %-ára), addig a létszám alapján képzett csoportszámokhoz képest az eszközértékhez és az árbevételhez kötött tényezőcsoportok nagyon jelentősen szűkítik a középvállalati kört. Az eszközérték/létszám összefüggésben a létszám szerint középvállalattá sorolt csoporthoz képest 23%-ra (88 vállalatból 20-ra), az árbevétel/eszközérték összefüggésében a létszám szerinti csoporthoz képest 24%-ra (113 vállalatból 27-ra).

A mindhárom tényezőt figyelembe vevő vállalati csoportok az új EU besorolás szerinti kategóriákban a következő képet mutatják (az „Eredeti besorolás” adatai a Wimmer-Csesznák tanulmány 5. táblázatából származnak):

6. táblázat: A vizsgált vállalatok méret szerinti besorolása mindhárom csoportképző tényező együttes alkalmazásával

	Vállalatok száma		%		
	Eredeti	EU-s	Eredeti	EU-s besorolt	EU-s teljes
Kisvállalat⁸	73	171	24,3	59,6	56,8
Középvállalat	126	73	41,9	25,4	24,3
Nagyvállalat	102	43	33,9	15,0	14,3
Összesen	301	287	100,0	100,0	95,4
Nem besorolható ⁹		14			4,6
Összesen		301			100,0

⁸ Ide soroltuk az olyan vállalatokat is, amelyeknél a létszám és az árbevétel közül valamelyik azt mutatta, hogy kisvállalat lenne, a másik változó pedig valami mást, az eszközérték pedig 500.000 e HUF alatt volt, tehát egy kisvállalat alatti (mikrovállalati) kategóriába kerülne. Ahol csak egy változónál volt érték, valamint a korábbi évek adatai is hiányoztak, vagy nem segítettek, azt a vállalatot aszerint az 1 változó szerint soroltuk be, vagy úgy soroltuk a kisvállalatokhoz, hogy a létszáma szerint középvállalat, más változójánál az adott évben nem volt érték, de a korábbi évekre vonatkozó pénzügyi adatokból a kisvállalati kategóriába sorolódott. Olyan eset is volt, ahol a három változó 2004-ben három különféle kategóriát eredményezett volna, de a korábbi évek pénzügyi adatai alapján kisvállalattá nyilvánítottuk.

⁹ A megadott kritériumok szerint nem besorolható, mert a döntésnél figyelembe vehető három változó más-más besorolást mutat, vagy ha valamelyik értéke hiányzik, akkor a másik kettő eltérő besorolást eredményezne, s ezen esetekben a pénzügy adatbázis korábbi évekre vonatkozó adatai sem segítenek, mert ott sem szerepelnek értékek.

A 6. számú táblázatból levonható következtetés, hogy az eredeti besorolások, amelyek esetében az árbevétel és a létszám alapján készültek, és még a nem-EU-s besorolási határokat használták fel, a középvállalatok köre számottevően magasabb volt (41,9% az eredeti és 25,4% a szigorúbb besorolás szerint). Ha viszont támogatási szempontból vizsgáljuk a kis- és középvállalati kört együttesen, akkor a szigorúbb, de jogszabályok szerint megalapozott besorolás nyomán a mintában szereplő vállalatok 89 %-a lenne jogosult KKV támogatásokra a korábbi besorolás szerinti 66,2%-hoz képest. Ez támogatási jogosultságukat tekintve egyértelműen kedvezőbb helyzetbe hozza a mintában szereplő kis- és középvállalatokat.

A besorolások változását végezetül megvizsgáljuk a tulajdonviszonyokra vonatkozó feltételek szempontjából is. (7. táblázat)

Azt állapíthatjuk meg, hogy a középvállalatok körében lényegesen magasabb a többségi belföldi tulajdonban lévő vállalatok aránya, mint a minta egészében. Ezzel szemben a többségi külföldi tulajdonú cégek számottevően kisebb arányt képviselnek a középvállalati körben, mint a teljes mintában. A középvállalatok körében magas többségi belföldi tulajdoni arányt nem befolyásolja számottevően, hogy az eredeti, vagy a szigorúbb EU-s követelményrendszer szerinti vállalati kört vizsgáljuk.

7. táblázat: A középvállalatok és a teljes mintában szereplő vállalatok jellemzése a többségi tulajdonos típusa alapján

	Középvállalatok száma		Összes %	Besorolt %		Teljes minta: Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
	eredeti	EU-s		eredeti	EU-s			
Többségi állami tulajdon	30	18	23,8	25,86	24,7	86	28,6	30,2
Többségi belföldi (nem állami) tulajdon	70	45	55,55	60,34	61,6	141	46,8	49,5
Többségi külföldi tulajdon	16	10	12,69	13,79	13,7	58	19,3	20,4
Összesen	116	73	92,06	100,0	100,0	285	94,7	100,0
Hiányzó	10		7,93			16	5,3	
Teljes minta	126		100,0			301	100,0	

E fejezet zárásaként még egy – eddig nem említett – szemponttal szeretnénk megindokolni, miért is vizsgáljuk azt, hogy milyen lett volna a 2004. évi felmérésünk vállalati mintájának szerkezete az új EU-s besorolások szerint. A KSH statisztikai csoportképzése még a 2005. évi adatokat illetően is a vállalatok kategorizálásánál használt értékhatárok legnagyobb (9-es) besorolásaként a 4 milliárd forint feletti árbevételű cégeket használja. Ez a csoport azonban nem ad támpontot a jelenleg középvállalatnak tekintett csoport elemzéséhez, mivel a jelenlegi középvállalati értékhatárok (2,5 – 12 milliárd forint) ennél kisebb és nagyobb cégeket is

magukban foglalhatnak. Ezért különösen jelentős részletes vállalati adatokat tartalmazó vállalati mintán elemezni a középvállalatok strukturális változásait.

2.2 A középvállalati kör működésének, tevékenységének jellemzői

További elemzésünkben az eredeti felmérés szerinti kategóriák alapján vizsgáljuk a középvállalatok csoportjának sajátosságait, az új EU-s besorolások hatásait a továbbiakban nem követjük.

Azt a módszert alkalmaztuk, hogy a Wimmer – Csesznák tanulmányban szereplő valamennyi tényezőt tekintve elvégeztük a középvállalatokra vonatkozó számításokat. A szöveges elemzésben azonban csak azokat a tényezőket emeljük ki, amelyek jelentősen eltérnek a minta egészére vizsgált tendenciáktól (jelentősnek általában a 3%-ot meghaladó arányeltolódásokat tekintjük), a számottevően nem eltérő táblázatokat a teljesség kedvéért a Mellékletek között rögzítjük.

Elsőként a vállalatok főtevékenységében mutatkozó különbségeket tekintjük át.

8. táblázat: A vállalatok megoszlása ágazati hovatartozás szerint

	Középvállalatok	%	Teljes minta – Vállalatok száma	%
Mezőgazdaság	11	8,73	26	8,6
Kitermelő ipar	2	1,58	2	0,7
Feldolgozóipar	60	47,61	154	51,2
Energiaszolgáltatás	7	5,55	21	7
Építőipar	8	6,34	17	5,6
Kereskedelem	19	15,07	29	9,6
Szolgáltatás	15	11,9	40	13,3
Közösségi szolgáltatás	4	3,17	12	4
Összesen	126	100,0	301	100,0

9. táblázat: A fő tevékenység ágazati besorolása és a létszám szerinti vállalati csoportok

	Létszám szerinti méret				Összesen	%
	Kisvállalat	Középvállalat	%	Nagyvállalat		
Mezőgazdaság	3	14	8,28	8	25	8,44
Kitermelő ipar		2	1,18		2	0,67
Feldolgozóipar	4	88	52,07	60	152	51,35
Energiaszolgáltatás		9	5,32	12	21	7,09
Építőipar	3	10	5,91	4	17	5,74
Kereskedelem	3	22	13,01	4	29	9,79
Szolgáltatás	1	16	9,46	21	38	12,83
Közösségi szolgáltatás	1	8	4,73	3	12	4,05
Összesen	15	169	100,0	112	296	100,0

A 8. és 9. táblázat adatai szerint a mintánkban a középvállalatok a feldolgozóiparban és a kereskedelem területén dolgozó jóval nagyobb arányt értek el, mint az adott ágazat a minta egészében. A feldolgozóipar egy olyan összetett kategória, hogy külön megvizsgáltuk a feldolgozóiparon belüli ágazatokat is, de mivel ebben a mélységben számottevő különbségeket nem találtunk a minta egésze és a középvállalatok között, ezt a táblázatot 1. számú mellékletként csatoljuk.

A kérdés az, hogy a középvállalatok magas aránya a kereskedelemben és a feldolgozóiparban kizárólag a mi mintánk sajátossága, vagy hasonló arányok figyelhetőek meg a gazdaság egészét tekintve is? A 2. melléklet, s más statisztikai adatok is azt mutatják, hogy a kereskedelem jellemzően egy olyan ágazat, ahol magasabb a középvállalatok részaránya, mint a gazdaság összes szereplője körében. A másik olyan ágazat, amelyben a gazdaság egészét tekintve kiemelkedő a középvállalatok aránya, az építőipar, a felmérés mintájában azonban az építőipari középvállalatok aránya lényegében megegyezik az építőipar teljes mintabeli reprezentációjával.

Második tényezőként a tulajdonosi jellemzőket vizsgáljuk.

A középvállalatok köre nem mutat lényeges eltérést a minta egészétől abban a tekintetben, hogy mennyire van többségi tulajdonosa, valamint hogy volt-e állami tulajdonú jogelődje, ezért az ide vonatkozó táblázatokat a mellékletek között rögzítjük (3. és 4. számú melléklet). Viszonylag jelentős az eltérés azonban abban a tekintetben, hogy milyen arányt birtokolnak a cégekben a külső és a belső tulajdonosok.

10. táblázat: A vállalatok jellemzése a többségi tulajdonos típusa alapján

	Középvál- latok	Teljes %	Beso- rolt %	Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
Többségi belső tulajdon	37	29,36	34,25	82	27,2	30,1
Többségi külső tulajdon	71	56,34	65,74	190	63,1	69,9
Összesen	108	85,71	100,0	272	90,4	100,0
Hiányzó	18	14,28		29	9,6	
Teljes minta	126	100,0		301	100,0	

Az adatok szerint a középvállalati körben magasabb a többségi belső tulajdonosok és alacsonyabb a többségi külső tulajdonosok aránya, mint a minta egészében. A középvállalatokat tekintve ez gyakran megfogalmazódó feltételezés, amit a mintánk adatai tényszerűen is alátámasztanak.

Amennyiben a domináns tulajdonos, valamint az ágazati besorolás, illetve a fő tevékenység szerinti besorolás közötti kapcsolatot vizsgáljuk, akkor azt láthatjuk, hogy a feldolgozóiparban, ezen belül a gépiparban és a fémfeldolgozás területén, valamint a kereskedelemben tér le lényegesen a középvállalatok és a teljes minta aránya.

11. a táblázat: A fő tevékenység ágazati besorolása és a domináns tulajdonlási forma besorolása - Középvállalatok

	Középvállalatok				%
	Többségi állami tulajdonú	Többségi belföldi (nem állami) tul.	Többségi külföldi tul.	Összesen	
Mezőgazdaság	4	6		10	8,62
Kitermelő ipar		2		2	1,72
Feldolgozóipar	11	32	12	55	47,41
Energiaszolgáltatás	6	1		7	6,03
Építőipar	1	7		8	6,89
Kereskedelem	3	13	1	17	14,65
Szolgáltatás	3	7	3	13	11,2
Közösségi szolgáltatás	2	2		4	3,44
Összesen	30	70	16	116	100
%	25,8	60,3	13,7	100	

11. b táblázat: A fő tevékenység ágazati besorolása és a domináns tulajdonlási forma besorolása – Teljes minta

	Teljes minta – Vállalatok száma				%
	Többségi állami tul.	Többségi belföldi (nem állami) tul.	Többségi külföldi tul.	Összesen	
Mezőgazdaság	11	12	1	24	8,42
Kitermelő ipar		2		2	0,7
Feldolgozóipar	24	79	43	146	51,22
Energiaszolgáltatás	16	2	3	21	7,36
Építőipar	1	14	2	17	5,96
Kereskedelem	4	19	3	26	9,12
Szolgáltatás	21	11	5	37	12,98
Közösségi szolgáltatás	9	2	1	12	4,21
Összesen	86	141	58	285	100
%	30,2	48,5	20,4	100	

12. a táblázat: Fő tevékenység a feldolgozóiparon belül és a domináns tulajdonlási forma kapcsolata - Középvállalatok

	Középvállalatok				%
	Többségi állami tulajdonú	Többségi belföldi (nem állami) tulajdonú	Többségi külföldi tulajdonú	Összesen	
Élelmiszer	2	7	1	10	18,18
Textil, bőr, ruházati	2	3	1	6	10,9
Fa, papír és nyomda	1	5	2	8	14,54
Vegyipar	1	8	1	10	18,18
Nem fém ásványi termékek	1	2	1	4	7,27

Fémfeldolgozás	1	4	3	8	14,54
Gépipar	2	2	3	7	12,72
Egyéb feldolgozóipar	1	1		2	3,63
Összesen	11	32	12	55	100

12. b táblázat: Fő tevékenység a feldolgozóiparon belül és a domináns tulajdonlási forma kapcsolata – Teljes minta

	Teljes minta – Vállalatok száma				
	Többségi állami tul.	Többségi belföldi (nem állami) tul.	Többségi külföldi tul.	Összesen	%
Élelmiszer	6	17	6	29	19,86
Textil, bőr, ruházati	2	13	5	20	13,69
Fa, papír és nyomda	3	12	4	19	13,01
Vegyipar	3	13	10	26	17,8
Nem fém ásványi termékek	2	4	3	9	6,16
Fémfeldolgozás	3	9	3	15	10,27
Gépipar	4	9	12	25	17,12
Egyéb feldolgozóipar	1	2		3	2,05
Összesen	24	79	43	146	100

Harmadik tényezőként megvizsgáltuk a tevékenységi kör szerinti differenciáltságot, de mivel a középvállalatok adatai nem mutattak lényeges eltérést a minta egészétől, ezért az adatokat az 5. és 6. mellékletben rögzítettük.

Negyedikként a piaci célok és az exportorientáció jellemzőit vizsgáltuk. Megállapítottuk, hogy a középvállalati jellemzők a piaci célok és a piaci koncentráció tekintetében nem térnek el lényegesen a minta egészétől (7. és 8. számú melléklet). Nagyon lényeges eltérések vannak azonban az exportadatok tekintetében.

A 13. táblázat adatai szerint a középvállalatok az alacsonyabb export-arány kategóriában magasabb, de az 51%-ot meghaladó export részarányok esetében alacsonyabb értékeket értek el a mintában szereplő vállalatok egészénél. Fontos további kutatási kérdés lehet, hogy miért nehéz a középvállalatoknak az 50 %feletti export-részarányt elérők körébe kerülnie, miért marad el az export-részarányuk a minta egészétől?

13. táblázat: A vállalati kör jellemzése az exportorientáció alapján

Kategória elnevezése	Határok (export részaránya)	Középvállalatok				Teljes minta		
		Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %		Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
Nincs exporttevékenység	0%	45	35,71	40,9	>	101	33,6	38,8
Nincs jelentős exporttevékenység	0-10%	20	15,87	18,18	>	43	14,3	16,5
Alacsony	11-25%	12	9,52	10,9	>	26	8,6	10

exporttevékenység								
Közepes exporttevékenység	26-50%	15	11,9	13,63	>	28	9,3	10,8
Jelentős exporttevékenység	51-75%	6	4,76	5,45	<	24	8	9,2
Domináns exporttevékenység	76% felett	12	9,52	10,9	<	38	12,6	14,6
Összesen		110	87,3	100,0		260	86,4	100,0
Hiányzó		16	12,69			41	13,6	
Teljes minta		126	100,0			301	100,0	

Ötödik tényezőként a változásokhoz való viszonyt vizsgáljuk.

14. táblázat: A vállalatok jellemzése a változásokhoz való viszony alapján

Kategória elnevezése	Középvállalat			Teljes minta		
	Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %	Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
A változásokat nehezen követők	16	12,69	12,69	41	13,6	13,8
A változásokra késve reagálók	45	35,71	35,71	110	36,5	36,9
A változásokra felkészülők	54	42,85	42,85	111	36,9	37,2
A változásokat befolyásolók	11	8,73	8,73	36	12,0	12,1
Összesen	126	100,0	100,0	298	99,0	100,0
Hiányzó	0	0		3	1,0	
Teljes minta	126	100,0		301	100,0	

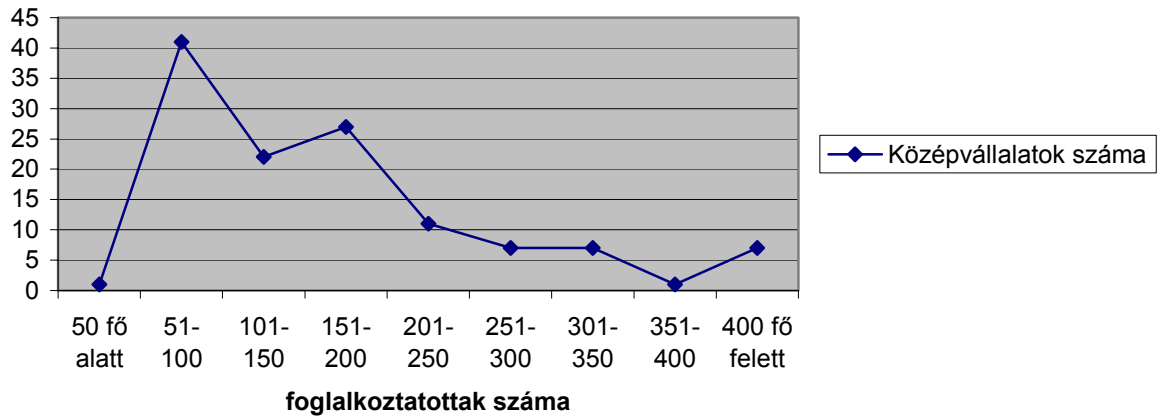
Nagyon lényeges sejtésünket igazolja a 14. táblázat. A középvállalatok abba a csoportba sorolhatók, akik igyekeznek felmérni a változásokat és felkészülni azokra. Ezt a 42,3%-os részarányuk is mutatja a minta egészének 36,9%-os értékéhez képest. Ugyanakkor nem ők azok igazán, akik a változásokat tudatosan befolyásolják, e tekintetben az arányuk nem csak a nagyvállalatokhoz, hanem a minta egészéhez viszonyítva is alacsony.

Végezetül megvizsgáltuk a teljesítmény-klaszter jellemzőket is, de ebben a tekintetben sem mutatnak a középvállalatok adatai lényeges eltérést a minta egészétől (9. melléklet).

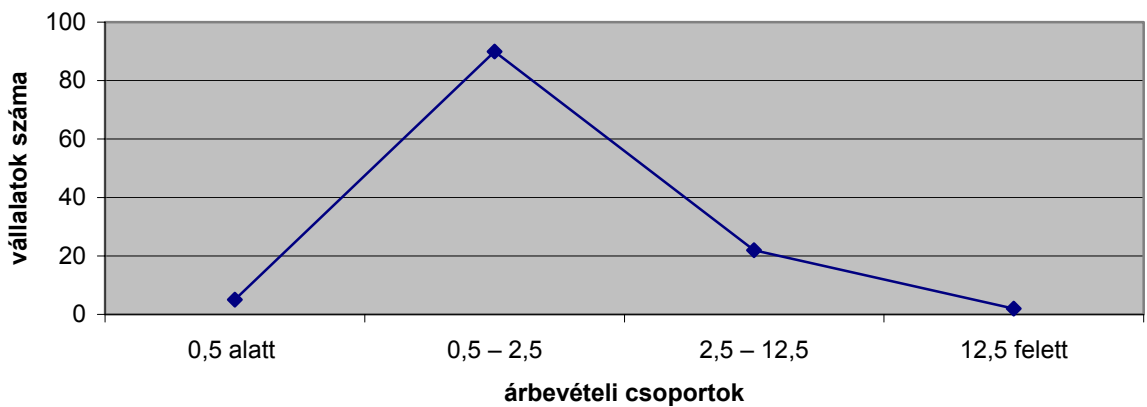
2.3 A középvállalatok körére jellemző eloszlások

A minta néhány alap-eloszlását is megvizsgáltuk annak a feltételezésnek az alapján, hogy a vizsgált középvállalatok az egyes tényezők tekintetében nem egyenletes eloszlást mutatnak, hanem karekteres csoportjellemzőkkel bírnak. A következő ábrák az eloszlásokat mutatják be a létszám, az árbevétel, az exportarány és az üzemi eredmény szerint.

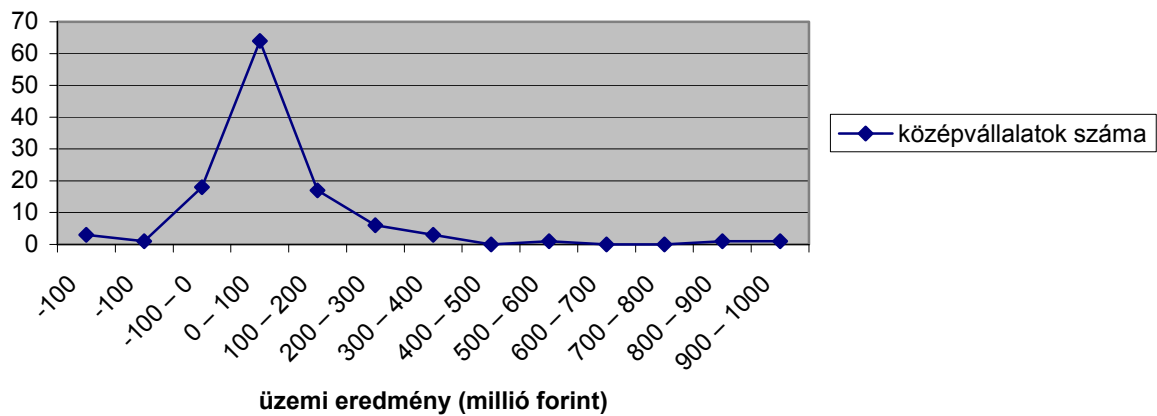
Középvállalatok eloszlása a foglalkoztatottak száma szerint

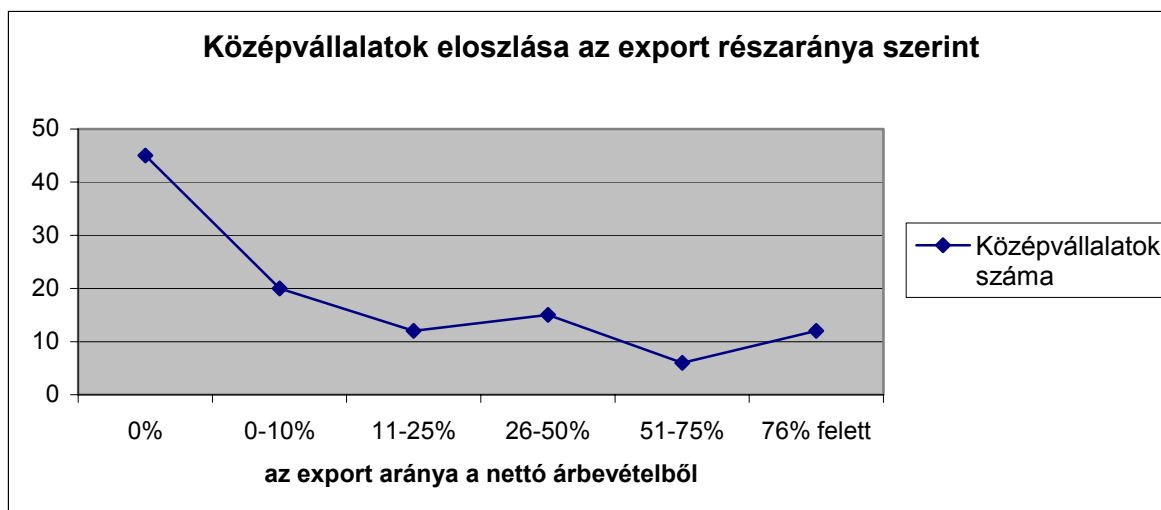

Középvállalatok eloszlása nettó árbevétel szerint

Középvállalatok eloszlása az üzemi eredmény szerint

Feltételezésünket lényegében igazolják a bemutatott eloszlások is: a vizsgált középvállalatok körében többségben vannak a létszámukat tekintve kisebb foglalkoztatók (50 és 100 fő között), árbevételük tekintetében a 0,5 – 2,5 milliárdos érték a jellemző, üzemi eredményük alapvetően a 0 és 200 millió forint közti sávba esik, s legtöbbjüknek egyáltalán nincs, vagy csak csekély arányú az export tevékenysége.

3. Következtetések

Elemzésünk első részében azt vizsgáltuk, hogyan hatott volna az Európai Unió 2005-től bevezetett vállalati besorolási rendszere, ha már a felmérés időszakában ezek a kategóriák lettek volna érvényben. Megállapítottuk, hogy az új vállalati kategória-határok a mintában szereplő vállalatok támogathatóságát összességében kedvezően érinthetik, mivel a KKV-s támogatásra jogosult cégek aránya az eredeti 66,2 %-ról 89 %-ra emelkedne.

A vizsgálatunk célcsoportját jelentő középvállalati kört az új kategória-határok két területen érintik számottevően: a középvállalatok aránya lényegesen (41,9 %-ról 25,4 %-ra) csökkenne a mintában. Ez részben annak a további fontos tényezőnek tudható be, hogy az árbevétel és az eszközérték tekintetében ezek a középvállalatok közelebb álltak a kisvállalati körhöz, mint a későbbi középvállalati értékhatárokhoz.

A középvállalati csoport adatait a minta egészéhez viszonyítva néhány jelentős eltérésre, középvállalati sajátosságra tudunk rámutatni:

- A középvállalatok körében lényegesen magasabb a többségi belföldi tulajdonban lévő vállalatok aránya, mint a minta egészében.
- A kereskedelem jellemzően egy olyan ágazat, ahol magasabb a középvállalatok részaránya, mint a gazdaság összes szereplője körében, ez igaz a mintánkra és a gazdaság egészére is.
- A középvállalatok exportjának aránya az árbevételükből lényegesen alacsonyabb értéket mutat a minta egészénél, 50%-ot meghaladó exportarányt a középvállalatok közül csupán 16,4 százalékuk ér el, miközben a minta egészében ez az arány 23,8 %-os.

- A mintában vizsgált középvállalatok az egyes tényezők tekintetében nem egyenletes eloszlást mutatnak, hanem karakteres csoportjellemzőkkel bírnak: a vizsgált középvállalatok körében többségben vannak a létszámukat tekintve kisebb foglalkoztatók (50 és 100 fő között), árbevételük tekintetében a 0,5 – 2,5 milliárdos érték a jellemző, üzemi eredményük alapvetően a 0 és 200 millió forint közti sávba esik.
- A középvállalatokra az jellemző, hogy igyekeznek felmérni a változásokat és felkészülni azokra. Ugyanakkor nem jellemző rájuk, hogy a változásokat tudatosan befolyásolják, e tekintetben az arányuk nem csak a nagyvállalatokhoz, hanem a minta egészéhez viszonyítva is alacsony.

Mellékletek

1. melléklet: Ágazati besorolás a feldolgozóiparon belül

	Középvállalatok	% a feldolgozóiparon belül	% a teljes mintában	Teljes minta – Vállalatok száma	% a feldolgozóiparon belül	% a teljes mintában
Élelmiszer	11	8,73	18,33	30	10	19,5
Textil, bőr, ruházati	7	5,55	11,66	21	7	13,6
Fa, papír és nyomda	8	6,34	13,33	19	6,3	12,3
Vegyipar	11	8,73	18,33	27	9	17,5
Nem fém ásványi termékek	4	3,17	6,66	11	3,7	7,1
Fémfeldolgozás	10	7,93	16,66	17	5,6	11
Gépipar	7	5,55	11,66	26	8,6	16,9
Egyéb feldolgozóipar	2	1,58	3,33	3	1	1,9
Összes feldolgozóipar	60	47,61	100	154	51,2	100
Nem feldolgozó ipar	66	52,38		147	48,8	
Összesen	126	100,0		301	100,0	

2. melléklet: A hozzáadott érték megoszlása Magyarországon nemzetgazdasági ágazatok szerint, valamint vállalatnagyság szerint az EU-19-ben, 2003 (%)

Ágazat	Mikro-vállalatok	Kisvállalatok	Középvállalatok	KKV-k összesen	Nagyvállalatok
Bányászat (C)	7,8	23,2	35,9	66,8	33,2
Feldolgozóipar (D)	4,9	9,8	19,3	34,0	66,0
Villamosenergia, gáz-, vízellátás (E)	1,4	4,5	7,6	13,5	86,5
Építőipar (F)	29,3	32,1	23,6	85,0	15,0
Kereskedelem(G)	27,5	30,5	25,6	83,6	16,4
Szálláshely-szolg., vendéglátás (H)	27,9	27,2	18,3	73,5	26,5
Szállítás, raktározás, posta, távközlés (I)	8,4	8,7	7,6	25,7	74,4
Pénzügyi tevék. (J)
Ingatlan, gazdasági szolgáltatás (K)	51,0	22,4	19,0	92,3	7,7
Oktatás (M)	63,7	23,2	12,4	99,2	0,8
Egészségügyi, szociális ellátás (N)	77,2	10,6	5,5	93,3	6,7
Egyéb közösségi, személyi szolgált. (O)	26,2	12,0	18,8	57,0	43,0
Összesen	18,3	16,0	18,3	52,6	47,4
EU-19	21,2	14,1	15,7	51,0	49,0

Forrás: Observatory of European SMEs, 2003/7.

3. melléklet: A minta vállalatainak jellemzése a többségi tulajdonos léte alapján

	Középvál- -latok	Teljes mintában %	Beso- rolt %	Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
75% vagy nagyobb részesedéssel rendelkező domináns tulajdonos	66	52,38	54,09	155	51,5	52,54
75%-nál kisebb részesedéssel rendelkező domináns tul.	45	35,71	36,88	116	38,54	39,32
Nincs domináns tulajdonos	11	8,73	9,01	24	7,97	8,14
Összesen	122	96,82	100,0	295	98,01	100,0
Hiányzó	4	3,17		6	1,99	
Teljes minta	126	100		301	100	

4. melléklet: A vállalatok jellemzése az állami jogelőd léte szerint

	Középvál- -latok	Teljes mintában %	Beso- rolt %	Vállalatok száma	Teljes mintában %	Besorolt %
Nem volt állami vállalat jogelőd	61	48,41	48,8	139	46,2	46,6
Volt állami vállalat jogelőd	64	50,79	51,2	159	52,8	53,4
Összesen	125	99,2	100	298	99	100
Hiányzó	1	0,79		3	1	
Teljes minta	126	100,0		301	100,0	

5. melléklet: Az önálló, egymástól elkülöníthető üzletágak száma a vállalat működési körén belül a válaszadók szerint

Üzletá- gk száma	Középvállalatok				Teljes minta			
	Vállala- tok száma	Teljes minta %	Beso- rolt %	Kumu- lált %	Vállala- tok száma	Teljes minta %	Besorolt %	Kumulált %
1	18	14,28	16,21	16,21	48	15,9	18,4	18,4
2	26	20,63	23,42	39,63	61	20,3	23,4	41,8
3	32	25,39	28,82	68,45	69	22,9	26,4	68,2
4	15	11,9	13,51	81,96	30	10	11,5	79,7
5	6	4,76	5,4	87,36	23	7,6	8,8	88,5
6	10	7,93	9	96,36	15	5	5,7	94,3
7	2	1,58	1,8	98,16	4	1,3	1,5	95,8
8					3	1	1,1	96,9
10					3	1	1,1	98,1
11					1	0,3	0,4	98,5
13	1	0,79	0,9	99,06	1	0,3	0,4	98,9
14					1	0,3	0,4	99,2

16	1	0,79	0,9	100	1	0,3	0,4	99,6
22					1	0,3	0,4	100,0
Összesen	111	88,09	100,0		261	86,7	100,0	
Hiányzó	15	11,9			40	13,3		
Teljes minta	126	100,0			301	100,0		

6. melléklet: A vizsgált vállalatok megoszlása a tevékenységi kör diverzifikáltsága szerint

	Jellemző üzletágak száma	Középvállalatok			Teljes minta		
		Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %	Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %
Egy üzletágban tevékenykedő vállalat	1	35	27,77	28,22	88	29,24	29,63
Diverzifikált vállalat	2-3	64	50,79	51,61	151	50,17	50,84
Erősen diverzifikált vállalat	4 vagy több	25	19,84	20,16	58	19,27	19,53
Összesen		124	98,41	100,0	297	98,67	100,0
Hiányzó		2	1,58		4	1,33	
Teljes minta		126	100,0		301	100,0	

7. melléklet: A vállalati kör jellemzése a piaci célok alapján

Kategória	Középvállalatok			Teljes minta		
	Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %	Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %
Piaci pozíciók megtartása	35	27,77	28,45	86	28,6	29,5
Mérsékelt növekedés	80	63,49	65,04	184	61,1	63
Agresszív növekedés	8	6,34	6,5	22	7,3	7,5
Összesen	123	97,61	100	292	97	100
Hiányzó	3	2,38		9	3	
Teljes minta	126	100		301	100	

8. melléklet: A vállalati kör jellemzése a piaci koncentráció szerint

Kategória	A piac teljes forgalmának 75%-át realizáló vállalatok száma	Középvállalatok			Teljes minta		
		Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %	Vállalatok száma	Besorolt %	Teljes mintában %
Koncentrált piac	1-4 vállalat	41	32,53	43,15	99	32,89	42,49
Mérsékelt koncentrált piac	5-10 vállalat	33	26,19	34,73	84	27,91	36,05
Megosztott piac	> 10 vállalat	21	16,66	22,1	50	16,61	21,46
Összesen		95	75,39	100	233	77,41	100
Hiányzó		31	24,6		68	22,59	
Teljes minta		126	100		301	100	

9. melléklet: A teljesítményklaszterek jellemzői

Klaszter	Középvállalatok				Teljes minta – Vállalatok száma			
	Lemaradók	Átlagosan teljesítők	Vezetők	Összes besorolt vállalat átlaga	Lemaradók	Átlagosan teljesítők	Vezetők	Összes besorolt vállalat átlaga
Vállalatok száma	33	39	40	112	85	98	94	277
Megoszlás (besorolt%)	29,46	34,82	35,71	100	30,7	35,4	33,9	100
Teljes mintában (%)	26,19	30,95	31,74	88,88	28,2	32,6	31,2	92
	Átlagos értékelés:				Átlagos értékelés:			
Termékminőség	3,45	3,48	4,27	3,75	3,44	3,56	4,34	3,79
Menedzsment	3,15	3,41	3,9	3,5	3,12	3,44	3,95	3,51
Technológiai színvonal	2,72	3,28	4,25	3,47	2,87	3,22	4,21	3,45
Piaci részesedés	2,63	2,74	4,05	3,19	2,71	2,71	4,02	3,16
Árbevétel arányos nyereség	1,87	3,12	3,7	2,98	1,85	3,13	3,79	2,96
Tőkejövődélmezőség	1,93	3,12	3,57	2,96	1,76	3,2	3,64	2,91
Teljesítményjellemzők átlaga	2,62	3,19	3,95	3,3	2,62	3,21	3,99	3,3

10. melléklet: Az Európai Unió (EU-19) és Magyarország vállalkozásainak néhány összehasonlító mutatója

EU-2003 Mo.-2005		mikro	kis	közep es	KKV együtt	nagy	összes
A vállalkozások száma (ezer db)	EU-19*	17 820	1 260	180	19 270	40	19 310
	Mo.	669	25	4	698	1	699
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	EU-19	55 040	24 280	18 100	97 420	42 300	139 710
	Mo.	1 154	516	447	2 118	698	2 816
Átlagos méret (fő)	EU-19	3	19	98	5	1 052	7
	Mo.	2	20	100	3	874	4
Árbevétel/vállalkozás (ezer €)	EU-19	440	3610	25 680	890	319 020	1 550
	Mo.	73	1 689	8 083	183	95 952	293
Hozzáadott érték/vállalkozás (ezer €)	EU-19	120	1 180	8 860	280	126 030	540
	Mo.	12	226	1 359	28	21 244	52
Export aránya az árbevételben (%)	EU-19	9	13	17	12	23	17
	Mo.	11	12	18	13	41	23
Hozzáadott érték/foglalkoztatott (1000 €/fő)	EU-19	40	60	90	55	120	75
	Mo.	7	11	14	9	24	13
Munkaerőköltség/hozzáadott érték (%)	EU-19	57	57	55	56	47	52
	Mo.	41	63	74	58	56	57
Arányok							
Átlagos méret	Mo./ EU-19	58	107	102	61	83	58
Árbevétel/vállalkozás	Mo./ EU-19	17	47	31	21	30	19
Hozzáadott érték/fő	Mo./ EU-19	17	19	15	17	20	17
Munkaerőköltség/hozzáadott érték	Mo./ EU-19	71	111	135	103	119	109

*Eu-19: A 15 tagállam + Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc

Forrás: *SMEs in Europe 2003, Observatory of European SMEs 2003, No. 7*